

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ У НОВОМ САДУ

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

-обавезна садржина- свака рубрика мора бити попуњена

(сви подаци уписују се у одговарајућу рубрику, а назив и место рубрике не могу се мењати или изоставити)

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
1. Датум и орган који је именовao комисију 19. 3. 2021. године, Наставно-научно веће Правног факултета у Новом Саду   2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен: 1. др Антун Маленица, професор емеритус, историјскоправна, 23. април 2009. године, Правни факултет у Новом Саду (председник Комисије), 2. др Гордана Дракић, редовни професор, историјскоправна, 28. мај 2020. године, Правни факултет у Новом Саду (члан Комисије), 3. др Валентина Цветковић-Ђорђевић, доцент, Правна историја – предмет Римско приватно право, 22. март 2016. године, Правни факултет у Београду (члан Комисије - ментор).
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
1. Име, име једног родитеља, презиме: Милан, Мирко, Милутин   2. Датум рођења, општина, држава: 29. април 1989. године, Нови Сад, Србија   3. Назив факултета, назив студијског програма дипломских академских студија – мастер и стечени стручни назив Правни факултет у Новом Саду, мастер академске студије Права – општи смер, мастер правник   4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија 2014. година, докторске академске студије Приватно право   5. Назив факултета, назив магистарске тезе, научна област и датум одбране: Кандидат нема звање магистра наука – кандидат има звање мастер правника.   6. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: Кандидат нема звање магистра наука – кандидат има звање мастер правника.
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
„Дужничка доцња у римском класичном праву“

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Навести кратак садржај са назнаком броја страна, поглавља, слика, шема, графикона и сл.

Докторска дисертација има 6 делова (увод, четири средишња дела и закључак), као и листу референци (извора и литературе). Укупан број страница је 274, од чега је 241 страница интегралног текста. Укупан број фуснота је 379. Укупан број референци је 341. Укупан број графика је 4. Укупан број табела је 9.

Кратак садржај дисертације:

Докторска дисертација се састоји из увода, четири дела, закључка и листе референци:

Увод (странице 1-7) – у уводу кандидат објашњава предмет и циљ докторске дисертације и поставља основне хипотезе, објашњава значај изучавања теме, коришћене методе, фазе истраживања и структуру рада, као и очекиване резултате истраживања.

Први део: Општи поглед са упоредноправним освртом (странице 8-21) – у Првом делу кандидат, полазећи од општег (неиспуњење престације) ка посебном (дужничка доцња), уводи читаоца у поступак одређења оквирног појма дужничке доцње. Након тога, приказане су основне црте његовог развоја, са нагласком на европско *ius commune*, али је и учињен осврт, како на решења појединих европских законодавстава која својом карактеристичном садржином на себе скрећу пажњу, тако и на основне црте позитивноправне регулативе дужничке доцње у српском праву. Наведени осврт прати структуру дисертације, због чега се састоји од поглавља које се односи на услове и поглавља које се односи на последице дужничке доцње. На крају Првог дела, кандидат пружа термилошко објашњење и поставља оквирни појам дужничке доцње.

Други део: Услови настанка дужничке доцње (странице 22-162) – Дужничка доцња је неиспуњење могуће, доспеле и утуживе престације за које је одговоран дужник. Из оваквог одређења појма проистиче да је за њен настанак неопходно да се кумулативно оствари пет услова. Престација која се дугује мора да доспе на наплату, да у том тренутку њено испуњење буде могуће и утуживо, неопходно је да она није испуњена и да је за то одговоран дужник.

МОГУЋНОСТ ИСПУЊЕЊА ПРЕСТАЦИЈЕ (странице 23-43) – Ако је испуњење престације немогуће и пре настанка облигације, односно, уколико се уговори престација коју је немогуће испунити, облигација ни не настаје. Ово правило класични правници су уобличили у максимуму *impossibilium nulla obligatio est*. Реч је о почетној немогућности испуњења престације. Када се стране нађу у таквој ситуацији, о дужничкој доцњи нема ни говора.

У случају накнадне немогућности такође не може да дође до настанка дужничке доцње. Разлог за то огледа се у чињеници да је један од услова настанка дужничке доцње доспелост дуговане престације. Како у овом случају, гашењем облигације, не долази до доспелости, последично не може да настане ни дужничка доцња.

Међутим, ако је за немогућност испуњења престације одговоран дужник, узимало се као да је испуњење престације и даље могуће, услед чега се облигација, па самим тим ни дужникова обавеза, није гасила. У том случају, уместо уговорене престације, дугована је њена новчана вредност. Пошто се дужникова обавеза није гасила, она је настављала да постоји, опстајала је, односно, како су то римски правници говорили, дошло је до *perpetuatio obligationis*.

Код облигација које гласе на *non facere*, доцња не може да постоји. Чињеница да дужник наставља чињење од ког се обавезао да се уздржава увек представља коначно неиспуњење престације, односно никад не представља доцњу.

ДОСПЕЛОСТ ПРЕСТАЦИЈЕ (странице 44-49) – Доспелост престације означава наступање тренутка од ког поверилац може да тужи дужника за неиспуњење престације без опасности да његов тужбени захтев буде одбијен због *plus petitio tempore*. Дакле, тужба пре тренутка доспелости доводила је до губитка спора због *plus petitio*, јер захтевајући раније, поверилац тражи више од онога што му по праву припада. Последица тога је била немогућност касније принудне наплате услед начела парничног поступка по ком се о истој ствари два пута није могло расправљати (*ne bis in idem*). Пре, односно без доспевања престације на наплату, дакле, дужничка доцња не настаје.

УТУЖИВОСТ ПРЕСТАЦИЈЕ (странице 50-55) – Да би дужник могао да падне у доцњу, поверилац мора на располагању да има тужбени захтев. Неиспуњењем обавезе која није заштићена тужбеним захтевом не може да настане дужничка доцња. Није само непостојање облигације било препрека утуживости, па последично и дужничкој доцњи. Код природних облигација, такође, дужник не може да падне у доцњу.

НЕИСПУЊЕЊЕ ПРЕСТАЦИЈЕ (странице 56-71) – Испуњење престације најчешће и по природи ствари врши дужник. Међутим, испуњење може да изврши и неко треће лице, осим код облигација које делују *intuitu personae*. Испуњење престације, треће лице може да изврши по дужниковом налогу, по сопственом нахођењу, па чак и супротно дужниковој вољи. Испуњење престације се по природи ствари врши повериоцу. Међутим, оно може да се врши и другима, што кандидат у наставку елаборира. Дужник је обавезан да престацију испуни у потпуности. Поверилац не мора да прими делимично или на било који начин манљиво испуњење и овакво одбијање не представља основ за падање у поверилачку доцњу (*mora accipiendi*). Ако га, пак, прими, не губи право да утужи разлику до потпуног испуњења. И место испуњења, попут времена испуњења, одређује се уговором. Уколико ништа није уговорено, место се одређује спрам природе престације. Уколико ни природа престације не одређује место исплате, генеричне ствари се предају у месту надлежног суда у ком би поверилац имао право да тужи дужника, што је најчешће домицил дужника, а појединачне ствари тамо где се налазе. Утицаја на место испуњења престације има и врста тужбе којом је право заштићено. Уколико поверилац неће или не може да прими исплату, исплата је ваљана када се положи у храм или на друго место које одреди судија. Дужник је обавезан да изврши исплату на уговорени начин, а ако то није прецизирано, онда тако да поверилац у целости оствари своје право. Неиспуњење престације настаје услед једне од двеју алтернативних околности. Уколико је испуњење престације постало немогуће, па она због тога није испуњена, дужник за то или јесте или није одговоран. Ако није одговоран за то, облигација се гаси. Ако јесте, не настаје доцња, него се облигација перпетуише. Слично томе, и у случају када дужник не испуни престацију чије је испуњење и даље могуће, дужник за то или јесте или није одговоран. Уколико дужник није одговоран за неиспуњење престације, он не пада у доцњу. Он ће и даље бити дужан да испуни престацију чим се за то укаже прилика, али га неће погодити последице дужничке доцње. Међутим, уколико је дужник одговоран за неиспуњење престације, а њено испуњење је и даље могуће, он пада у доцњу.

ДУЖНИКОВА ОДГОВОРНОСТ ЗА НЕИСПУЊЕЊЕ (странице 72-162) – Да би уопште постојала могућност дужникове одговорности за доцњу, било је неопходно да не наступи ниједна од околности које *a priori* искључују дужникову одговорност. Ове околности биле су разне, а кандидат у изворима проналази њих дванаест. Интерпелација није услов настанка дужничке доцње. Услов настанка дужничке доцње је дужникова одговорност за неиспуњење. Када је она субјективна, услов одговорности је дужникова кривица. Услов кривице је да је дужник имао свест о својој обавези (намера и свесни нехат) или да је морао да има свест о својој обавези (несвесни нехат). Интерпелација је тек један од начина да се дужник лиши могућности да позивом на одсуство свести негира своју одговорност. Када се не испуни престација из облигације заштићене тужбом без клаузуле *ex fide bona*, дужник не одговара уколико је до неиспуњења дошло услед више силе или случаја. Уколико је до неиспуњења дошло услед несвесног нехата, дужник не одговара за обавезе из стипулације, али одговара за обавезе из легата. Кад до неиспуњења дође услед свесног нехата или намере, дужник је одговоран. Када се не испуни престација из облигације заштићене тужбом са клаузулом *ex fide bona*, дужник не одговара уколико је до неиспуњења дошло услед више силе. За неиспуњење до ког је дошло услед *casus*-а, дужник је одговарао у правним пословима у којима је предвиђена одговорност за кустодију, док код осталих облигација заштићених тужбом са клаузулом *ex fide bona*, није. За намеру је, наравно, одговарао у обе поменуте групе правних послова. Када је реч о нехату, дужник који је одговарао за кустодију је недвосмислено одговарао и за нехат, док код осталих облигација заштићених тужбом са клаузулом *ex fide bona*, то није случај, премда је тенденција ширења одговорности са долуса на кулпу у класичном добу ипак присутна. Одговорност је прво укључивала груби нехат, да би касније у обзир дошао и нехат уопште, пре свега у оним правним пословима од којих је дужник имао корист.

Трећи део: Правне последице дужничке доцње (странице 163-224) – у трећем делу дисертације кандидат износи тврдњу да *perpetuatio obligationis* није последица дужничке доцње. Да би се перпетуација облигације сматрала последицом дужничке доцње, дужничка доцња би морала да буде њен узрок. Узроком неке појаве сматра се околност која је нужна и довољна за њен настанак. Међутим, да би дошло до претварања облигације у трајну, задоцњење у испуњењу престације нити је

нужна, нити је довољна околност. Дужничка доцња утиче на перпетуацију облигације утолико што проширује круг случајева у којима до ње може да дође. Овај утицај већ је садржан у последици дужничке доцње – преласку ризика од немогућности испуњења престације настале случајем или вишом силом са повериоца на дужника. И пре и после настанка дужничке доцње, до перпетуације долази када је дужник одговоран за немогућност испуњења престације. Разлика је у томе што за немогућност испуњења престације, пре настанка доцње дужник одговара ако је он или лице, односно ствар, за коју је одговоран проузроковала немогућност, док након падања у доцњу, он одговара, поред дотадашњих разлога, и за немогућност испуњења престације до које је дошло случајем или вишом силом. За разлику од перпетуације облигације, последице дужничке доцње биле су прелазак ризика од настанка штете неиспуњењем престације са повериоца на дужника, прелазак ризика од немогућности испуњења престације настале случајем или вишом силом са повериоца на дужника и настанак дужникове обавезе за коју је претходно уговорено да дужничка доцња за њу представља одложни услов. Управо због чињенице да до штете услед дужничке доцње не мора ни да дође, последица дужничке доцње није накнада штете, већ прелазак ризика од настанка штете неиспуњењем престације са повериоца на дужника. Исти аргумент односи се и на другу последицу: до немогућности испуњења престације не мора ни да дође, због чега последица дужничке доцње није перпетуација облигације, већ прелазак ризика од немогућности испуњења престације настале случајем или вишом силом са повериоца на дужника. Тек последица преласка ризика може, остварењем те евентуалности, да буде перпетуација облигације. Трећа последица дужничке доцње мање је контроверзна: реч је о уговарању уговорне казне или затезних камата за случај дужничке доцње. Наступањем дужничке доцње као одложног услова, настаје и ова дужникова обавеза.

Четврти део: Чишћење доцње (странице 225-232) – у четвртном делу дисертације кандидат наводи да је чишћење доцње могло да наступи деловањем како повериоца, тако и дужника. Задоцнели дужник могао је да очисти доцњу испуњењем примарне престације и санирањем евентуално настале штете, исплатом евентуалних затезних камата или уговорне казне. Поверилац је доводио до чишћења доцње одбијањем понуде уредне исплате, новацијом (заједно са дужником), ослобођењем од дуга, одлагањем наступања рока испуњења, уговарањем услова (такође са дужником) и сл. То је омогућавала слобода уговорних страна.

Закључак (странице 233-241) – у закључку кандидат излаже резултате истраживања и закључке до којих је дошао, како у погледу постављених хипотеза, тако других питања.

Листа референци (странице 242-251) – на самом крају дисертације кандидат наводи списак коришћених извора и литературе.

План третмана података (странице 253-257)

Детаљан садржај докторске дисертације:

Резиме	XIV
Abstract	XVI
УВОД	1
Први део ОПШТИ ПОГЛЕД СА УПОРЕДНОПРАВНИМ ОСВРТОМ	8
1. НЕИСПУЊЕЊЕ УГОВОРНЕ ОБАВЕЗЕ	9
2. УСЛОВИ НАСТАНКА ДУЖНИЧКЕ ДОЦЊЕ	12
3. ПРАВНЕ ПОСЛЕДИЦЕ ДУЖНИЧКЕ ДОЦЊЕ	17
4. ТЕРМИН И ОКВИРНИ ПОЈАМ	20
Други део УСЛОВИ НАСТАНКА ДУЖНИЧКЕ ДОЦЊЕ	22
1. МОГУЋНОСТ ИСПУЊЕЊА ПРЕСТАЦИЈЕ	23
1.1 Могућност испуњења престације у зависности од предмета престације	23
1.3. Могућност испуњења престације у зависности од времена испуњења престације	26
1.3.1. Почетна немогућност испуњења престације	26
1.3.1.1 Фактичка немогућност	27
1.3.1.2 Правна немогућност	29
1.3.2 Накнадна немогућност испуњења престације	31

1.3.2.1 Престација која гласи на <i>dare</i>	35
1.3.2.1.1 Појединачне <i>certae res</i>	35
1.3.2.1.1.1 Фактичка немогућност	35
1.3.2.1.1.2 Правна немогућност	37
1.3.2.1.2 <i>Certae pecuniae</i> и генеричне <i>certae res</i>	40
1.3.2.1.3 <i>Incertum</i>	40
1.3.2.2 Престација која гласи на <i>facere</i>	40
1.3.2.3 Престација која гласи на <i>non facere</i>	41
1.3.3. Немогућност испуњења престације након доспелости	41
2. ДОСПЕЛОСТ ПРЕСТАЦИЈЕ	44
2.1 Појам и значај	44
2.2 Време испуњења престације	46
3. УТУЖИВОСТ ПРЕСТАЦИЈЕ	50
4. НЕИСПУЊЕЊЕ ПРЕСТАЦИЈЕ	56
4.1 Исплата	56
4.2 Активни субјект испуњења престације	57
4.3 Пасивни субјект испуњења престације	58
4.4 Садржина испуњења престације	61
4.4.1 Делимично испуњење	61
4.4.2 <i>Datio in solutum</i>	62
4.4.3 <i>Евикција</i>	63
4.4.4 Дуговање по више основа	64
4.5 Време испуњења престације	67
4.6 Место испуњења престације	67
4.7 Начин испуњења престације	69
5. ДУЖНИКОВА ОДГОВОРНОСТ ЗА НЕИСПУЊЕЊЕ	72
5.1 Одговорност. Правна одговорност. Грађанскоправна одговорност.	
Уговорна одговорност	72
5.2 Одсуство околности које у сваком случају искључују одговорност за доцњу	76
5.3 Општи преглед основа уговорне одговорности	87
5.4 Преглед основа одговорности за доцњу у зависности од врста тужби	93
5.4.1 Подела тужби и њихова својства	93
5.4.2 <i>Облигације заштићене тужбама без клаузуле ex fide bona</i>	105
5.4.2.1 Основи одговорности	107
5.4.2.1.1 Случај и виша сила	107
5.4.2.1.2 Кривица	112
5.4.2.1.2.1 Намера	112
5.4.2.1.2.1' Својина као претходни објективни услов одговорности	115
5.4.2.1.2.2 Нехат	123
5.4.2.1.2.2.1 Свесни и несвесни нехат	128
5.4.2.1.2.2.2 Дужникова свест о постојању обавезе и интерпелација	133
5.4.2.2 Узрочник и носилац одговорности	143
5.4.3 <i>Облигације заштићене тужбама са клаузулом ex fide bona</i>	147
5.4.3.1 Основи одговорности	147
5.4.3.1.1 Случај и виша сила (одговорност за кустодију)	147
5.4.3.1.1.1 Правни послови код којих је предвиђена одговорност за кустодију	148
5.4.3.1.1.2 Порекло и утврђивање одговорности за кустодију	152
5.4.3.1.2 Кривица – намера и нехат	155
5.4.3.2 Поређење општих правила о одговорности за неиспуњење облигација заштићених тужбама са клаузулом <i>ex fide bona</i> и одговорности за кустодију	157
Трећи део ПРАВНЕ ПОСЛЕДИЦЕ ДУЖНИЧКЕ ДОЦЊЕ	163
1. УВОДНИ ДЕО	164

1.1. Узрок као нужна и довољна околност која доводи до последице	164
1.2. Међусобно разграничење потенцијалних последица дужничке доцње	166
2. ПРЕЛАЗАК РИЗИКА ОД НАСТАНКА ШТЕТЕ НЕИСПУЊЕЊЕМ ПРЕСТАЦИЈЕ СА ПОВЕРИОЦА НА ДУЖНИКА	173
2.1 Општи преглед околности које узрокују штету	173
2.2 Процена штете настале неиспуњењем престације у текстовима класичних правника и њени појавни облици	175
2.2.1 Процена штете	176
2.2.2 <i>Штета у виду неоствареног повериоачевог интереса да се престација испуни у одговарајуће време и место и на одговарајући начин</i>	185
2.2.2.1 Штета у виду неоствареног интереса роба-повериоца услед задоцњења у његовом ослобађању	185
2.2.2.2 Штета у виду плодова које поверилац није убрао услед дужничке доцње	194
2.2.2.2.1 Лишавање повериоца природних плодова дуговане ствари	194
2.2.2.2.2 Лишавање повериоца цивилних плодова дуговане ствари	199
3. НАСТАНАК ДУЖНИКОВЕ ОБАВЕЗЕ ЗА КОЈУ ЈЕ ПРЕТХОДНО УГОВОРЕНО ДА ДУЖНИЧКА ДОЦЊА ЗА ЊУ ПРЕДСТАВЉА ОДЛОЖНИ УСЛОВ	204
3.1. Обавеза плаћања затезне камате	204
3.2. Обавеза плаћања уговорне казне	211
4. ПРЕЛАЗАК РИЗИКА ОД НЕМОГУЋНОСТИ ИСПУЊЕЊА ПРЕСТАЦИЈЕ НАСТАЛЕ СЛУЧАЈЕМ ИЛИ ВИШОМ СИЛОМ СА ПОВЕРИОЦА НА ДУЖНИКА	220
Четврти део ЧИШЋЕЊЕ ДОЦЊЕ	225
ЗАКЉУЧАК	233
ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ	242
1. ИЗВОРИ	243
1.1 Антички извори	243
1.2 Позитивно законодавство	245
2. ЛИТЕРАТУРА	247
План третмана података	253

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Докторска дисертација обухвата све делове који су неопходни како би један рад чинио заокружену целину. У том смислу докторска дисертација има 6 делова (увод, четири средишња дела и закључак). На крају дисертације изложен је списак коришћених извора и литературе.

У Уводу докторске дисертације кандидат јасно, прецизно и методолошки исправно образлаже тему докторске дисертације и одређује проблем, предмет и циљ истраживања, као и методе које ће користити у раду (методе који су уобичајени за историјскоправне науке). При постављању хипотезе кандидат показује веома добро познавање материје и уочава суштину проблема када је реч о условима настанка и правним последицама дужничке доцње у римском класичном праву. Сви остали делови докторске дисертације јасно произлазе из постављеног предмета истраживања и постављених хипотеза.

У Првом делу дисертације (Општи поглед са упоредноправним освртом), кандидат, полазећи од општег (неиспуњење престаације) ка посебном (дужничка доцња), уводи читаоца у поступак одређења оквирног појма дужничке доцње. Кандидат дужничку доцњу одређује као неиспуњење могуће, доспеле и утуживе престаације за које је одговоран дужник. Посебна вредност овог дела рада огледа се не само у чињеници да су приказане основне црте развоја појма дужничке доцње, са нагласком на европско *ius commune*, него и у начину на који је кандидат пажљиво изабрао и приказао решења појединих европских законодавстава, укључујући и српско, која својом карактеристичном садржином на себе скрећу пажњу. Кандидат правилно примећује да из оваквог одређења појма проистиче да је за настанак дужничке доцње неопходно да се кумулативно оствари пет услова. Престаација која се дугује мора да доспе на наплату, да у том тренутку њено испуњење буде могуће и утуживо, неопходно је да она није испуњена и да је за то одговоран дужник.

У Другом делу дисертације (Услови настанка дужничке доцње), кандидат анализира сваки од пет услова настанка дужничке доцње који проистиче из њеног постављеног оквирног појма. Систематично класификује немогућност испуњења престаације, која онемогућава настанак доцње, у почетну, накнадну и немогућност испуњења доспеле престаације, исправно закључујући да код облигација које гласе на *non facere* доцња не може да постоји. Кандидат поткрепљује свој став да пре, односно без доспевања престаације на наплату, дужничка доцња такође не настаје, као ни неиспуњењем обавезе која није заштићена тужбеним захтевом. Најзад, посвећујући највећу пажњу питању дужникове одговорности за неиспуњење престаације, кандидат најпре у изворима проналази околности које су римски класични правници сматрали таквим да *a priori* искључују дужникову одговорност. Потом кандидат приступа провери своје прве хипотезе и долази до закључка да интерпелација није услов настанка дужничке доцње. Услов настанка дужничке доцње је дужникова одговорност за неиспуњење. Када је она субјективна, услов одговорности је дужникова кривица. Услов кривице је да је дужник имао свест о својој обавези (намера и свесни нехат) или да је морао да има свест о својој обавези (несвесни нехат). Интерпелација је тек један од начина да се дужник лиши могућности да позивом на одсуство свести негира своју одговорност. Кандидат систематично анализира и приказује који се степен одговорности за неиспуњење тражи за настанак дужничке доцње у зависности од врсте тужбе којом је облигација заштићена.

У трећем делу дисертације (Правне последице дужничке доцње) кандидат разматра своју другу хипотезу и закључује да *perpetuatio obligationis* није последица дужничке доцње, јер доцња није њен узрок, тј. нити је нужна, нити је довољна околност за њен настанак. Свој став, кандидат објашњава тиме што дужничка доцња утиче на перпетуацију облигације утолико што проширује круг случајева у којима до ње може да дође. Овај утицај већ је садржан у последици дужничке доцње – преласку ризика од немогућности испуњења престаације настале случајем или вишом силом са повериоца на дужника. За разлику од перпетуације облигације, тврди кандидат, последице дужничке доцње биле су прелазак ризика од настанка штете неиспуњењем престаације са повериоца на дужника, прелазак ризика од немогућности испуњења престаације настале случајем или вишом силом са повериоца на дужника и настанак дужникове обавезе за коју је претходно уговорено да дужничка доцња за њу представља одложни услов.

У четвртном делу дисертације (Чишћење доцње) кандидат основано закључује да је чишћење доцње могло да наступи деловањем како повериоца, тако и дужника. Задоцнели дужник могао је да очисти доцњу испуњењем примарне престаације и надокнадом евентуално настале штете, исплатом евентуалних затезних камата или уговорне казне. Поверилац је доводио до чишћења доцње одбијањем понуде уредне исплате, новацијом (заједно са дужником), ослобођењем од дуга,

одлагањем наступања рока испуњења, уговарањем услова (такође са дужником) и сл.

У Закључку кандидат излаже резултате истраживања и закључке до којих је дошао, како у погледу постављених хипотеза, тако других питања. Указујући на основне закључке рада, сажето и прегледно, кандидат констатује да су хипотезе постављене у Уводу рада доказане. Интерпелација није услов настанка дужничке доцње и *perpetuatio obligationis* није последица дужничке доцње. Општи закључак је да је истраживање кандидата јасно и концизно представљено, те да су изведени закључци докторске дисертације утемељени на уверљивим аргументима .

На крају докторске дисертације (Листа референци) кандидат наводи списак коришћених извора и литературе, прегледно сређене према почетном слову презимена аутора.

Комисија сматра да сваки од наведених делова докторске дисертације испуњава све формалне и садржинске услове.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Таксативно навести називе радова, где и када су објављени. Прво навести најмање један рад објављен или прихваћен за објављивање у часопису са ISI листе односно са листе министарства надлежног за науку када су у питању друштвено-хуманистичке науке или радове који могу заменити овај услов до 01.јануара 2012. године. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду о томе.

1. Милан Милутин, „*Pignoris capio* у току римске историје: *pignoris capio* према Гајевим институцијама“, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, 2/2017, 449-464. (категирија **М 24**)
2. Магдолна Сич, Милан Милутин, „*Ius vendendi* заложног повериоца и питање одговорности за евикцију у римском праву“, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, 4/2017, 1453-1469. (категирија **М 24**)
3. Наташа Деретић, Милан Милутин, „Обелодањени драстични примери политичке корупције у Србији у деветнаестом веку“, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, 3/2018, 1145-1172. (категирија **М 24**)
4. Магдолна Сич, Милан Милутин, „Конституције цара Константина Великог издате у Нишу“, *Међународни научни скуп „1700 година Миланског едикта“*, Ниш, 16-18. мај 2013, објављено у *Зборник радова „1700 година Миланског едикта“*, Ниш 2013, 557-579. (категирија **М 31**)
5. Milan Milutin, “Certain Aspects of the Relationship Between Constantine the Great and Licinius”, *International Conference of Young Legal Historians – Roman Law, Thessaloniki, 27th-28th September, 2013*. (саопштење штампано у целини), објављено у Aristotle University of Thessaloniki, Faculty of law, *International Conference of Young Legal Historians – Roman Law, Thessaloniki, 27th-28th September, Thessaloniki 2013*, 79-81. (категирија **М 33**)
6. Milan Milutin, “How to Teach Roman Law – Seeking the Methods”, *International Conference “The Study and the Teaching of Roman Law and Roman Legal Tradition at the Beginning of the XXI Century”*, Sofia, 13th-14th October, 2016, објављено у *Ius romanum*, 2/2016, 417-440. (категирија **М 33**)
7. Магдолна Сич, Милан Милутин, „Прибављање својине на предмету залоге од стране заложног повериоца у римском праву (*impetratio dominii*)“, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, 2/2016, 461-474. (категирија **М 51**)
8. Др Наташа Деретић, Милан Милутин, „Покушај законског регулисања „*ambitus*-а“ (агитовања за

римске изборе) у периоду римске републике“, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, 1/2020, 309–328. (категорија **М 51**)

9. Милан Милутин, „О дужничкој доцњи у D.45.1.91.3“, *Зборник радова са научног скупа са међународним учешћем „Право у функцији развоја права“*, Косовска Митровица, 24. мај 2019. године на Правном факултету Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Том 1, Косовска Митровица 2019, 295-309. (категорија **М 63**)

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Након спроведеног истраживања, кандидат је дошао до следећих резултата и закључака:

1. Оквирни појам дужничке доцње у римском класичном праву дат у Првом делу рада задовољио је потребе истраживања и показао се као исправан. Дужничка доцња је неиспуњење могуће, доспеле и утуживе престације за које је одговоран дужник. Из оваквог одређења појма проистиче да је за њен настанак неопходно да се кумулативно оствари пет услова: престација која се дугује мора да 1) доспе на наплату, да у том тренутку њено испуњење буде 2) могуће и 3) утуживо, неопходно је да она 4) није испуњена и да је за то 5) одговоран дужник.

2. Ако је испуњење престације постало немогуће, онда се облигација гаси, па се ни не може закаснити у њеном испуњењу. Другим речима, не долази до дужничке доцње. Напротив, немогућност испуњења означава неиспуњеност обавезе која је трајног карактера.

Дакле, није испуњење сваке престације могуће. Да би се испуњење престације сматрало могућим, неопходно је да буде објективно могуће, фактички и правно.

Једини изузетак, код ког би испуњење престације морало да буде и субјективно могуће, тј. могуће одређеном лицу представљају облигације са дејством *intuitu personae*. Уколико лице није имало особине због којих је закључен правни посао, примењивала су се правила о заблуди о личности (*error in personam*). Уколико, пак, те способности изгуби након закључења уговора, долази до субјективне немогућности испуњења престације, која управо представља наведени изузетак од објективности као обавезног својства немогућности испуњења престације.

Три су могућа временска распона у којима једна облигација, тј. испуњење њене престације може да постане немогуће. То су: време пре настанка облигације, време након настанка облигације, а пре доспелости испуњења њене престације и време након што је њена престација доспела на наплату. У зависности од тога у ком од ова три временска распона је дошло до немогућности, настају различите правне последице.

Уколико је испуњење престације немогуће и пре настанка облигације, односно, уколико се уговори престација коју је немогуће испунити, облигација ни не настаје. Ово правило класични правници су уобличио у максиму *impossibilium nulla obligatio est*. Реч је о почетној немогућности испуњења престације. *Када се стране нађу у таквој ситуацији, о дужничкој доцњи нема ни говора.*

Треба имати у виду да се са *правно* немогућим престацијама, по својим правним последицама, изједначавају престације које су правом забрањене или супротне добрим обичајима и моралу. Наравно, ово може да буде релевантно само код почетне немогућности, јер је било мало вероватно да се моралне норме толико брзо мењају да буду различите у тренутку испуњења престације у односу на тренутак настанка облигације.

Када је престација могућа и када су испуњена преостала три услова, облигација настаје.

Међутим, то не значи да испуњење престације не може након настанка облигације да постане немогуће. Наиме, када се испуњење престације онемогући у временском распону који траје између тренутка настанка облигације и тренутка доспелости испуњења њене престације, облигација се гаси. Реч је о накнадној немогућности испуњења престације. Са накнадном немогућношћу, по својим последицама, правно се изједначава нестанак повериоачевог интереса за испуњењем престације у тренутку доспелости. До њега долази када је рок битан елемент посла.

У случају накнадне немогућности такође не може да дође до настанка дужничке доцње. Разлог за то огледа се у чињеници да је један од услова настанка дужничке доцње доспелост дуговане престације. Како у овом случају, гашењем облигације, не долази до доспелости, последично не може да настане ни дужничка доцња.

Римски правници, служећи се вештином изналажења правичних решења, дошли су до закључка да би ово решење, по ком се услед накнадне немогућности облигација гаси, било неправично уколико би за узроковање немогућности одговоран био дужник. Такво неправично решење, како су они с пуним правом сматрали, отворило би простор да сваки дужник који не жели да испуни своју обавезу, онемогући њено испуњење и тиме је се ослободи.

Како би отклонили неприхватљиве последице доследне примене овог решења, римски правници увели су фикцију. Ако је за немогућност испуњења престације одговоран дужник, узимало се као да је испуњење престације и даље могуће, услед чега се облигација, па самим тим ни дужникова обавеза, није гасила. У том случају, уместо уговорене престације, дугована је њена новчана вредност. Пошто се дужникова обавеза није гасила, она је настављала да постоји, опстајала је, односно, како су то римски правници говорили, дошло је до *perpetuatio obligationis*.

Код облигација са престацијом која гласи на *dare incertum*, до перпетуације није могло да дође, јер уништење првобитно дуговане ствари није гасило облигацију. Напротив, ако дужник није испунио престацију и за то је одговоран, дуговао је повериоачев *interesse*. У оквир овог повериоачевог потраживања улазила је и накнада штете за делимично и манљиво испуњење.

Код облигација које гласе на non facere, доцња не може да постоји. Чињеница да дужник наставља чињење од ког се обавезао да се уздржава увек представља коначно неиспуњење престације, односно никад не представља доцњу. Не постоји могућност испуњења обавезе уздржавања, ако је она већ прекршена.

Закључци у вези са *немогућношћу испуњења доспеле престације* биће приказани у делу закључка који се односи на последице дужничке доцње. Када је реч о могућности испуњења престације, дакле, може да се закључи следеће: *да би дужник пао у доцњу, престација коју дугује мора да буде могућа, како у тренутку настанка облигације, тако и касније, укључујући и тренутак доспелости.*

3. Доспелост престације означава наступање тренутка од ког поверилац може да тужи дужника за неиспуњење престације без опасности да његов тужбени захтев буде одбијен због *plus petitio tempore*. Дакле, тужба пре тренутка доспелости доводила је до губитка спора због *plus petitio*, јер захтевајући раније, поверилац тражи више од онога што му по праву припада. Последица тога је била немогућност касније принудне наплате услед начела парничног поступка по ком се о истој ствари два пута није могло расправљати (*ne bis in idem*). *Пре, односно без доспевања престације на*

наплату, дакле, дужничка доцња не настаје.

4. Услов настанка дужничке доцње јесте постојање повериочеве могућности да утужи испуњење престације о којој је реч. *Дакле, да би дужник могао да падне у доцњу, поверилац мора на располагању да има тужбу.* Као последица овог става, у класичном начину размишљања важило је правило *sine actio nulla obligatio*, тј. нема облигационог односа без тужбе. Због тога, облигација не може да настане споразумевањем странака о нечему што већ није покривено неком тужбом. *Као последица тога, неиспуњењем обавезе настале оваквим споразумевањем странака не може да настане дужничка доцња.* Међутим, од времена правника Јулијана, класично право ипак познаје околности у којима облигација постоји, али се не може утужити. Реч је о тзв. природној облигацији – *obligatio naturalis*. Другим речима, није само непостојање облигације било препрека утуживости, па последично и дужничкој доцњи. *Код природних облигација, такође, дужник не може да падне у доцњу.* Основна правна последица правне конструкције по којој обавеза постоји, али не може да се утужи, огледала се у повериочевом праву да задржи оно што му је исплаћено, *soluti retentio*.

5. Испуњење престације се у класичном праву означава изразом *solutio*. Оно је редовни начин гашења облигације.

Лице које испуњава престацију мора да буде пословно способно или за испуњење мора имати сагласност татора, односно старатеља. У супротном, својинском тужбом исплаћено може да се поврати. Испуњење престације најчешће и по природи ствари врши дужник. Међутим, испуњење може да изврши и неко треће лице, осим код облигација које делују *intuitu personae*. Испуњење престације, треће лице може да изврши по дужниковом налогу, по сопственом нахођењу, па чак и супротно дужниковој вољи.

Испуњење престације се по природи ствари врши повериоцу. Међутим, оно може да се врши и другима: лицу које је поверилац овластио пуномоћјем за конкретну чинидбу пријема исплате или лицу које је уопштено овлашћено да води његове послове, затим адстипулатору, тј. лицу коме се дужник обавезује да ће му испунити исту престацију коју дугује повериоцу, повериочевом татору и старатељу, па чак и лицу без било каквог овлашћења (*negotiorum gestor*). Испуњење престације се не може извршити против повериочеве воље, али ако поверилац то накнадно одобри, испуњење је ваљано. Такође, уколико поверилац ускрати претходно дато овлашћење, а дужник, не знајући за то, престацију испуни том неовлашћеном лицу, ослобађа се обавезе. Ваљана је и исплата полагањем у депозит, уколико је поверилац непознат, одсутан или када одбија да је прими. Смрћу повериоца, осим код правних послова *intuitu personae*, обавеза испуњења престације се није гасила, већ се, уместо повериоцу, вршила његовом наследнику, и то како пре, тако и након дужниковог падања у доцњу.

Дужник је обавезан да престацију испуни у потпуности. Поверилац не мора да прими делимично или на било који начин манљиво испуњење и овакво одбијање не представља основ за падање у поверилачку доцњу (*mora accipiendi*). Ако га, пак, прими, не губи право да утужи разлику до потпуног испуњења.

И место испуњења, попут времена испуњења, одређује се уговором. Уколико ништа није уговорено, место се одређује спрам природе престације. Уколико ни природа престације не одређује место исплате, генеричне ствари се предају у месту надлежног суда у ком би поверилац имао право да тужи дужника, што је најчешће домицил дужника, а појединачне ствари тамо где се налазе. Утицаја на

место испуњења престације има и врста тужбе којом је право заштићено. Уколико поверилац неће или не може да прими исплату, исплата је ваљана када се положи у храм или на друго место које одреди судија. Дужник је обавезан да изврши исплату на уговорени начин, а ако то није прецизирано, онда тако да поверилац у целости оствари своје право. Зато када је уговорена предаја *res mancipi* није довољна неформална предаја ствари, већ дужник има обавезу да повериоца учини сопствеником путем манципације или инјурецесије.

Неиспуњење престације настаје услед једне од двеју алтернативних околности. Или је неиспуњење престације постало немогуће, па она због тога није испуњена; или је неиспуњење престације и даље могуће, али она упркос томе, није испуњена. *Tertium non datur.*

Уколико је испуњење престације постало немогуће, па она због тога није испуњена, дужник за то или јесте или није одговоран. Ако није одговоран за то, облигација се гаси. *Ако јесте, не настаје доцња, него се облигација перпетуише.*

Слично томе, и у случају када дужник не испуни престацију чије је испуњење и даље могуће, дужник за то или јесте или није одговоран. *Уколико дужник није одговоран за неиспуњење престације, он не пада у доцњу.* Додуше, он ће и даље бити дужан да испуни престацију чим се за то укаже прилика, али га неће погодити последице дужничке доцње. *Међутим, уколико је дужник одговоран за неиспуњење престације, а њено испуњење је и даље могуће, он пада у доцњу.*

6. Да би уопште постојала могућност дужникове одговорности за доцњу, било је неопходно да не наступи ниједна од околности које у сваком случају искључују дужникову одговорност. Ове околности биле су разне, а у изворима се егзампларно наводи њих дванаест. Реч је о дужниковом захтеву да позове пријатеље, захтеву за додатним временом, захтеву да сазове фидејусоре, изјављивању приговора, тј. упуштању у спор, одсуству услед обављања посла у јавном интересу, неиспуњењу престације када је поверилац пупила која нема татора, неиспуњењу престације када је дужник пупила која нема татора, односно штићеник који нема старатеља, незнању о износу дуга (који је иначе вољан да исплати), јер мора прво да се одреди колико дугује, одлагању испуњења престације до одређивања четвртине по Фалцидијевом закону, било ком другом разлогу због ког се дозвољава и повраћај у пређашње стање. *Када не постоји ниједна од ових околности, постојала је могућност да дужник одговара за задоцњење.*

Интерпелација није услов настанка дужничке доцње. Услов настанка дужничке доцње је дужникова одговорност за неиспуњење. Када је она субјективна, услов одговорности је дужникова кривица. Услов кривице је да је дужник имао свест о својој обавези (намера и свесни нехат) или да је морао да има свест о својој обавези (несвесни нехат).¹ Интерпелација је тек један од начина да се дужник лиши могућности да позивом на одсуство свести негира своју одговорност. Међутим, због своје практичности, она је вероватно била у пракси најчешће коришћени начин увођења елемента свести у дужникову одговорност, али то не мења закључак да позивање дужника да испуни престацију није услов настанка дужничке доцње². Прва хипотеза у овом истраживању је, дакле, потврђена.

¹ Од текстова који доводе до оваквог закључка, издваја се D.12.1.5, у ком Помпоније као суштински важно, наводи питање: да ли постоји било какав оправдан разлог због ког је дужник морао да зна да има обавезу.

² На овај закључак суштински утицај имао је недвосмислено класичан став да треба избећи било каква крута правила у поступку утврђивања постојања дужничке доцње (па тако и обавезе упозоравања

Када се не испуни престаџија из облигације заштићене тужбом без клаузуле ex fide bona, дужник не одговара уколико је до неиспуњења дошло услед више силе или случаја. Уколико је до неиспуњења дошло услед несвесног нехата, дужник не одговара за обавезе из стипулације, али одговара за обавезе из легата. Кад до неиспуњења дође услед свесног нехата или намере, дужник је одговоран.

Када се не испуни престаџија из облигације заштићене тужбом са клаузулом ex fide bona, дужник не одговара уколико је до неиспуњења дошло услед више силе. За неиспуњење до ког је дошло услед casus-a, дужник је одговарао у правним пословима у којима је предвиђена одговорност за кустодију, док код осталих облигација заштићених тужбом са клаузулом ex fide bona, није. За намеру је, наравно, одговарао у обе поменуте групе правних послова. Када је реч о нехату, дужник који је одговарао за кустодију је недвосмислено одговарао и за нехат, док код осталих облигација заштићених тужбом са клаузулом ex fide bona, то није случај, премда је тенденција ширења одговорности са долуса на кулпу у класичном добу ипак присутна. Одговорност је прво укључивала груби нехат, да би касније у обзир дошао и нехат уопште, пре свега у оним правним пословима од којих је дужник имао корист. Управо овакав приступ био је увод у развој тзв. утилитетног начела током посткласичног периода римског права.

7. Perpetuatio obligationis није последица дужничке доцње.³ Да би се перпетуација облигације сматрала последицом дужничке доцње, дужничка доцња би морала да буде њен узрок. Узроком неке појаве сматра се околност која је нужна и довољна за њен настанак. Међутим, да би дошло до претварања облигације у трајну, задоцњење у испуњењу престаџије нити је нужна, нити је довољна околност. Дужничка доцња утиче на перпетуацију облигације утолико што проширује круг случајева у којима до ње може да дође. Овај утицај већ је садржан у последици дужничке доцње – преласку ризика од немогућности испуњења престаџије настале случајем или вишом силом са повериоца на дужника. И пре и после настанка дужничке доцње, до перпетуације долази када је дужник одговоран за немогућност испуњења престаџије. Разлика је у томе што за немогућност испуњења престаџије, пре настанка доцње дужник одговара ако је он или лице, односно ствар, за коју је одговоран проузроковала немогућност, док након падања у доцњу, он одговара, поред дотадашњих разлога, и за немогућност испуњења престаџије до које је дошло случајем или вишом силом.

За разлику од перпетуације облигације, последице дужничке доцње биле су прелазак ризика од настанка штете неиспуњењем престаџије са повериоца на дужника, прелазак ризика од немогућности испуњења престаџије настале случајем или вишом силом са повериоца на дужника и настанак дужникове обавезе за коју је претходно уговорено да дужничка доцња за њу представља одложни услов.

Управо због чињенице да до штете услед дужничке доцње не мора ни да дође, последица дужничке доцње није накнада штете, већ прелазак ризика од настанка штете неиспуњењем престаџије са повериоца на дужника. Исти аргумент односи се и на другу последицу: до немогућности испуњења

дужника), јер је више реч о чињеничном, а не о правном питању. Вид. D.22.1.32рг., као и анализу овог текста.

³ Посебну важност међу текстовима који доводе до оваквог закључка има D.45.1.91.3, у ком Паул разликује perpetuatio obligationis и дужничку доцњу, као две алтернативне околности једне облигације.

престације не мора ни да дође, због чега последица дужничке доцње није перпетуација облигације, већ прелазак ризика од немогућности испуњења престације настале случајем или вишом силом са повериоца на дужника. Тек последица преласка ризика може, остварењем те евентуалности, да буде перпетуација облигације. Трећа последица дужничке доцње мање је контроверзна: реч је о уговарању уговорне казне или затезних камата за случај дужничке доцње. Наступањем дужничке доцње као одложеног услова, настаје и ова дужникова обавеза.

8. Чишћење доцње могло је да наступи деловањем како повериоца, тако и дужника. Задоцнели дужник могао је да очисти доцњу испуњењем примарне престације и санирањем евентуално настале штете, исплатом евентуалних затезних камата или уговорне казне. Поверилац је доводио до чишћења доцње одбијањем понуде уредне исплате, новацијом (наравно, заједно са дужником), ослобођењем од дуга, одлагањем наступања рока испуњења, уговарањем услова (такође са дужником) и сл. Слобода уговорних страна ово је свакако омогућавала.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Кандидат разматра спорна питања у вези са предметном темом и заузима сопствени став. Свако спорно питање кандидат сагледава из различитих углова. Приступајући му критички, он одбацује априорне ставове о његовом „решењу“. Резултате истраживања кандидат тумачи исправно и наводи аргументе за сваки изнесени став.

Постављене хипотезе кандидат је у потпуности потврдио. Детаљном анализом изворних текстова и аргументованим расуђивањем, кандидат је објаснио зашто сматра да интерпелација није услов настанка дужничке доцње. Услов настанка дужничке доцње је дужникова одговорност за неиспуњење. Када је она субјективна, услов одговорности је дужникова кривица. Услов кривице је да је дужник имао свест о својој обавези (намера и свесни нехат) или да је морао да има свест о својој обавези (несвесни нехат). Интерпелација је тек један од начина да се дужник лиши могућности да позивом на одсуство свести негира своју одговорност. Такође, кандидат је једнако јасно образложио свој став да *perpetuatio obligationis* није последица дужничке доцње тиме што дужничка доцња није ни нужна, ни довољна околност за њен настанак, тј. да дужничка доцња није њен узрок. Дужничка доцња утиче на перпетуацију облигације утолико што проширује круг случајева у којима до ње може да дође. Овај утицај већ је садржан у последици дужничке доцње – преласку ризика од немогућности испуњења престације настале случајем или вишом силом са повериоца на дужника.

У одабиру релевантне грађе кандидат је такође показао научну зрелост и јасним стилем и прецизним језиком приказао резултате до којих је истраживањем и анализом дошао. Закључци логично проистичу из научних поступака који су примењени.

Комисија стога позитивно оцењује начин приказа и тумачења резултата истраживања.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3. и 4. питање:

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме

Комисија сматра да је докторска дисертација у потпуности написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме. Наслов дисертације, предмет, методи и циљеви истраживања се поклапају. Кандидат у дисертацији проверава хипотезе које су у пријави наведене и потврђује их.

2. Да ли дисертација садржи све битне елементе?

Комисија сматра да докторска дисертација садржи све битне елементе. Формално посматрано, дисертација садржи све битне делове: насловну страну, кључну документацијску информацију (на српском и енглеском језику), резиме (на српском и енглеском језику), садржај, увод, централни део рада подељен на делове и уже целине у оквиру њих, закључак и списак извора и литературе. Суштински посматрано, сваки од ових делова садржи елементе који су неопходни и уобичајени.

3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци

Комисија сматра да докторска дисертација представља оригиналан допринос науци. Најважнији допринос свакако представља оригиналан начин на који кандидат излаже поједине теме у вези са дужничком доцњом у римском класичном праву, доводећи у питање неке од готово општеприхваћених ставова у материји римског облигационог права. Досадашња теоријска схватања о условљености настанка дужничке доцње позивањем дужника да испуни престацију, као и о перпетуацији облигације као последици дужничке доцње, кандидат сматра погрешним. Прву, јер се занемарује чињеница да је интерпелација део питања о свести као ужег, односно кривице као ширег и одговорности као најширег од ова три појма, а друго, јер се пренебрегава чињеница да у односу дужничке доцње и перпетуације облигације недостају елементи нужности и довољности, неопходни за успостављање узрочно-последичног односа.

Допринос докторске дисертације није ограничен на објашњење појма дужничке доцње. Он се огледа и у великом броју изворних класичних текстова римског права које је кандидат приказао, превео и обрадио, односно на основу којих је изводио закључке и поредио их са ставовима заступљеним у литератури.

На Универзитету у Новом Саду постоји обавеза да се све докторске дисертације пре стављања на увид јавности провере кроз програм iThenticate у циљу откривања плагијаризма. У том смислу, извршена је провера и докторске дисертације „Дужничка доцња у римском класичном праву“, кандидата Милана Милутина. Провером је утврђено да постоји 23% поклапања текста у докторској

дисертацији са садржајима доступним у бази података iThenticate.

Следи анализа садржаја за које је програм утврдио да се поклапају, од најобимнијег ка мањим изворима поклапања:

1. 13% текста дисертације - 12044 речи – 229 примера поклапања представља поклапање са текстовима доступним на интернет страници www.documents.mx од чега су свих 229 изворни текстови на латинском језику које је кандидат прописно означио;
2. 1% текста дисертације - 1310 речи – 76 примера поклапања представља поклапање са текстовима доступним на интернет страници Зборника радова Правног факултета у Новом Саду, од чега:
 - a. су 68 наслови радова;
 - b. су 4 цитати делова објављених радова у наведеном часопису, које је кандидат прописно означио;
 - c. су 3 изворни текстови на латинском језику које је кандидат прописно означио и њихов превод на српски језик;
 - d. је 1 поклапање појединачних и међусобно неповезаних речи у реченици из текста са тематиком различитом од тематике дисертације;
3. 1% текста дисертације - 1249 речи – 16 примера поклапања представља поклапање са текстовима доступним на интернет страници www.elifri.be од чега су 2 наслови радова, а 14 изворни текстови на латинском језику које је кандидат прописно означио;
4. 1% текста дисертације - 750 речи – 5 примера поклапања представља поклапање са текстовима доступним на интернет страници www3.mf.uns.ac.rs од чега је 1 назив обрасца План третмана података, који је обавезан саставни део докторске дисертације, а 4 делови наведеног обрасца;
5. 1% текста дисертације - 645 речи – 40 примера поклапања представља поклапање са текстовима доступним на интернет страници www.cris.uns.ac.rs и чини садржину образаца који су саставни део докторске дисертације;
6. <1% текста дисертације - 233 речи – 15 примера поклапања представља поклапање са текстовима доступним на интернет страници www.edoc.pub, од чега:
 - a. су 2 поклапање појединачних и међусобно неповезаних речи у реченици из текста са тематиком различитом од тематике дисертације;
 - b. је 1 чувена латинска сентенца;
 - c. су 11 ознаке изворних текстова на латинском језику које је кандидат прописно означио;
 - d. је 1 изворни текст на латинском језику који је кандидат прописно означио;
7. друга поклапања, свако за себе, чине мање од 1% текста дисертације, од којих свако представља неку од наведених врста поклапања: изворни текст на латинском језику, ознака изворног текста, наслов рада, цитат, поклапање појединачних и међусобно неповезаних речи у реченици из текста са тематиком различитом од тематике дисертације, део прописаног обрасца, од којих је кандидат све прописно означио.

У самом рада није утврђено неакадемско понашање и неадекватно преузимање других извора. Штавише, при изради докторске дисертације из области римског права препоручљиво је извршити темељно истраживање изворних латинских правних текстова, па је чињеница да их је кандидат у целисти или у деловима наводио и потом анализирао похвална. Садржину текстова античких аутора кандидат ни не сме да мења, па је овај проценат поклапања очекиван. Кандидат је прописно навео које од многобројних издања текстова из римског права је користио при изради дисертације.

Имајући у виду резултате провере и природу претходно поменутих разлога који су утицали на обим поклапања, Комисија је дошла до закључка да докторска дисертација „Дужничка доцња у римском класичном праву“ кандидата Милана Милутина представља оригиналан допринос науци.

4. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања
Комисија сматра да докторска дисертација нема недостатке који би утицали на резултат истраживања.

X ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:

- **да се докторска дисертација прихвати, а кандидату одобри одбрана**

НАВЕСТИ ИМЕ И ЗВАЊЕ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ
ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

Др Антун Маленица, професор емеритус,
Правни факултет у Новом Саду (председник Комисије)

Др Гордана Дракић, редовни професор,
Правни факултет у Новом Саду (члан Комисије)

Др Валентина Цветковић-Ђорђевић, доцент,
Правни факултет у Београду (члан Комисије – ментор)

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај.